

Remissutgåva
augusti 2008

VISION JÄRVA 2030

Innehållsförteckning

- Förord sid 3

- Vision Järva 2030 sid 4 - 17

- En ny spelplan sid 18 - 29

- Stadsdelarna sid 30 - 41

- Vägar mot visionen sid 42 - 47

- Tyck till om visionen sid 48

Järvastadsdelarna av idag

Vision Järva 2030 har utarbetats av en projektgrupp under ordförandeskap av:

Magnus Andersson, projektledare, stadsledningskontoret

Projektgruppen har, utöver ordföranden, bestått av:

Rolf Gäfvert, trafikkontoret

Sverker Henriksson, stadsbyggnadskontoret

Torbjörn Johansson, stadsbyggnadskontoret

Peter Lundevall, stadsbyggnadskontoret

Per-Eric Siljestam, exploateringskontoret

Till projektgruppen har knutits:

Henrik Rundquist och Åse Larson, Rundquist arkitekter, i samarbete med Thomas Andersson, Andersson Jönsson Landskapsarkitekter

För visionens textmaterial svarar huvudsakligen:

Magnus Andersson, samt Rundquist arkitekter i samarbete med Andersson Jönsson Landskapsarkitekter

För visionens bildmaterial svarar huvudsakligen:

Rundquist arkitekter genom Peter Sundin och Lisa Josephsson, samt aktuella byggherrar och deras konsulter.

Underlag till text- och bildmaterial har inhämtats från pågående, planerade och skisserade projekt, samt från intervjuer, enkäter, seminarier, workshops etc med boende och verksamma i området, kommunala förvaltningar och bolag, övriga offentliga institutioner, närings- och föreningsliv m fl.

Omslagsbild: Förslag till bebyggelse på överdäckning av nya E18 i Rinkeby, Kjellander & Sjöberg

Vision Järva 2030

Remissutgåva
augusti 2008 2

Förord

”En intensiv, koncentrerad och rikt sammansatt miljö - - - som lägger något av stenstadens intensitet, koncentration och ordning till ytterstadens grönska, rymlighet och frihet från störningar, en stadsmiljö med trygga, behagliga och bekväma gågator och slutna parkrum. - - - Stor vikt har lagts vid vardagens yttre miljö, de vägar och platser man rör sig på dagligen på väg till sitt arbete, till skolan, till centrum.”

Ur beskrivning av generalplan för Järva 1964

Vad vet vi idag om Järva 2030, om Stockholm 22 år in i framtiden? Och vad visste vi 1986 om dagens huvudstad? Går vi ytterligare 22 år bakåt i tiden skriver vi 1964 och Stockholms stad presenterade generalplanen för Järvafältet. Garnisonen hade lämnat sitt övningsfält. Där skulle snart den nya Järvastaden växa fram – framtidens stad. Miljonprogrammet stod för dörren, spadar sattes i jorden.

Allt blev inte som tänkt, men låt oss spurras av de höga ambitionerna. Med sikte på år 2030 bygger vi ett Stockholm i världsklass. Järva är en självklar del i detta. I vissa avseenden är vi redan där: Kista rankas redan idag som ett av världens fem ledande IT-kluster.

Detta förslag till Vision Järva 2030 vill ge en samlad bild av det som kan uppnås med Järvalyftet. Förslaget är framtaget inom staden för att konkretisera den målbild, som i bred politisk enighet togs fram hösten 2007. Det är tänkt som ett underlag för en dialog mellan myndigheter och organisationer, företag och föreningar om Järvas framtid och – mest av allt – för en diskussion med alla som bor och verkar i Järvastadsdelarna.

Här finns många nya idéer, men också gamla förslag som aldrig fått en ordentlig prövning.

Under hösten 2008 välkomnas alla intresserade att tycka till: Vad saknas i förslaget, vad borde strykas?

Först efter denna process kan visionen föras vidare till kommunfullmäktige, för att sedan kunna fungera som måldokument under lång tid framåt. Med Churchills välkända ord är detta inte slutet, det är inte ens början på slutet, det är möjligen slutet på början.

Välkommen att vara med och forma Vision Järva 2030!

Stockholm i augusti 2008

Joakim Larsson
Borgarråd

Irene Lundquist Svenonius
Stadsdirektör

Magnus Andersson
Projektledare

Remissutgåva
augusti 2008 3

Vision Järva 2030

Vision Järva 2030

Remissutgåva
augusti 2008

Vision Järva 2030

Tidningsutklipp från tiden när Järvastadsdelarna byggdes

Tillväxt är stadens naturliga tillstånd. Stockholm kan och vill växa och just nu befinner sig staden i en stark befolkningsmässig och ekonomisk expansion. Till år 2030 kan dagens invånarantal 795 000 växa till nära en miljon. Detta kommer att ställa stora krav på staden, i synnerhet som målet inte bara är en kvantitativ, utan även en kvalitativ utveckling. I stadens samlade Vision 2030 beskrivs en framtidsbild för ett Stockholm i världsklass. En stad som är mångsidig och upplevelserik, innovativ och växande, ett medborgarnas Stockholm.

Dessa teman utgör utgångspunkt också för Vision Järva 2030, den samlade visionen för Järvalyftet. Mot bakgrund av områdets speciella karaktär är förutsättningarna att utvecklas inom visionens teman mycket goda. Rubrikerna intill är hämtade ur dagspress när Järva byggdes. Målet är självklart att få se dem igen!

Vägen dit heter Järvalyftet, en satsning med unik bredd och långsiktighet och med en tydlig målbild. En satsning som omfattar allt från upprustade bostäder och utvecklad stadsmiljö till ökad trygghet, bättre utbildning och fler jobb.

Staden vill för första gången ta ett helhetsgrepp om områdena, över alla kommunala sektorer, och samtidigt samarbeta med en lång rad utomstående aktörer, som andra myndigheter och bolag, förenings- och näringsliv samt boende i stadsdelarna. Den viktigaste utgångspunkten har dock varit Järvabornas egen syn på sina stadsdelar, som bland annat framkommit i den mycket omfattande undersökning, som tidigt genomfördes av Svenska Bostäder.

Järvalyftets inriktningsbeslut fattades av kommunfullmäktige den 13 september 2007 och den 17 oktober 2007 lade en enig politisk styrgrupp med representanter från alla partier i Stadshuset fast en gemensam målbild.

Stadens visionsdokument Vision 2030

Kontinuerligt utvecklingsarbete

Järvalyftet ska som framgått inte ses som ett kortsiktigt tidsbestämt projekt utan som en del i ett kontinuerligt utvecklingsarbete. Både lyckade åtgärder i tidigare satsningar och nya idéer och aktiviteter ska kunna rymmas inom det helhetsgrepp som Järvalyftet syftar till. Ansvaret är decentraliserat och åvilar ytterst alla berörda aktörer – inom och utom stadens organisation.

Järvalyftet leds och samordnas från Stadshuset genom en politisk styrgrupp med bostads- och integrationsborgarrådet som ordförande, samt en tjänstemannastyrgrupp med stadsdirektören som ordförande. Dessutom finns en lokal politisk referensgrupp i Järvastadsdelarna. För den löpande samordningen svarar en projektledare vid stadsledningskontoret.

Dialog och diskussion

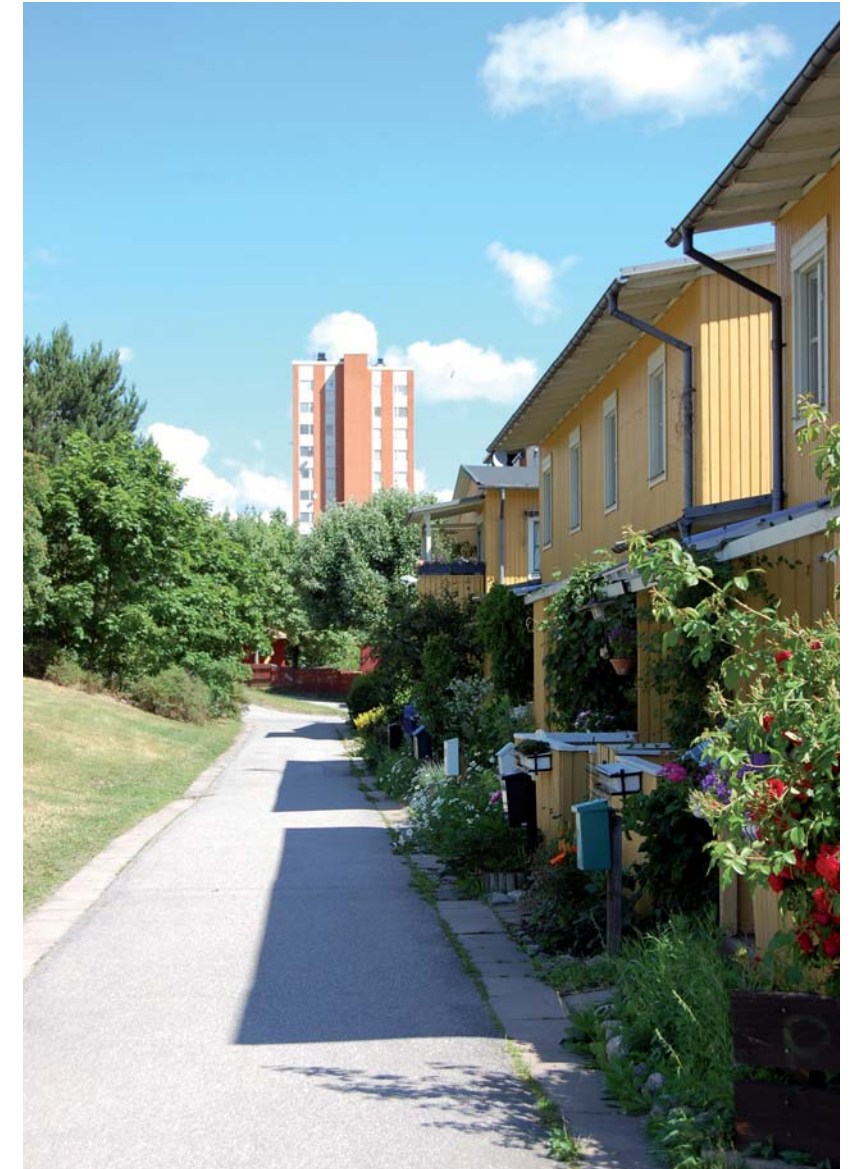
Sedan inriktningsbeslutet hösten 2007 har en rad aktiviteter kommit igång inom Järvalyftets ram. Vad som hittills saknats är en samlad bild av Järvalyftet, en konkretisering av målbilden. Vad kan på sikt bli resultatet av dessa aktiviteter? Detta dokument är bara ett första förslag, framtaget inom staden för att fungera som underlag och inspiration

Blandad bebyggelse i Akalla

till en bred dialog och diskussion – med stadens sedvanliga remissinstanser, men framför allt med boende och verksamma kring Järva. Det är dock samtidigt viktigt att Vision Järva 2030 inte bara blir en vision för dagens Järvabor, utan också för morgondagens, för alla dem vi vill välkomna hit i framtiden.

Efter denna process, som planeras pågå under hösten 2008, kommer visionen att bearbetas, innan den till sist kan godkännas av kommunfullmäktige under kommande vinter. Mer om det i slutet av dokumentet.

Blandad bebyggelse i Akalla

Målbild för Järvalyftet

Fastlagd av Järvalyftets politiska styrgrupp 2007-10-17

”Järvalyftet är en långsiktig investering för att förbättra levnadsvillkoren i stadsdelarna kring Järvafältet: Akalla, Hjulsta, Husby, Kista, Rinkeby och Tensta. Målsättningen är att genom medverkan från boende och samverka med andra parter skapa en positiv social och ekonomisk utveckling som gör Järva till ett område dit många vill flytta – och stanna kvar. Järvafältet ska vara en motor för tillväxt i hela Stockholm. För att nå dit krävs medvetet arbete inom fyra huvudområden:

- **Bra boende och mer varierad stadsmiljö**
- **Trygghet i vardagen**
- **Stärkt utbildning och bra språkundervisning**
- **Fler jobb och ökat företagande**

Bra boende och mer varierad stadsmiljö

Järva ska vara ett attraktivt område för alla. Genom blandad bebyggelse finns många olika bostäder av god standard. Här trivs både ensamstående och storfamiljer. Oavsett var man bor är det nära till serviceinrättningar, affärer

och goda kommunikationer. Ett varierat utbud av boendeformer, företag och mötesplatser för föreningar, kultur och goda kommunikationer. Ett varierat utbud av boendeformer, företag och mötesplatser för föreningar, kultur och idrott förstärker och utvecklar Järvas mångfald. Boendeinflyttandet ska vara starkt och uppmuntras. Miljöhänsyn och energieffektivitet ska eftersträvas.

Trygghet i vardagen

Verklig trygghet kräver säker boendemiljö, såväl i det egna hemmet som i närområdet. Samarbetet mellan fastighetsägare, boende, polis och stadsdelsförvaltningar är grunden för det brottsförebyggande arbetet. Trivsamma utemiljöer ska skapas. Vid ny- och ombyggnation prioriteras trygghetsaspekten i boendet, försköning av offentliga platser och en god utomhusbelysning inom och mellan stadsdelarna.

Stärkt utbildning och bättre språkundervisning

Mångfalden i Järvaområdet ska tas tillvara och diskrimineringen ska minska. Fokus ska vara på allas lika rättigheter

och möjligheter. Goda kunskaper och individers framtidsstro är grunden för ett långsiktigt välmående samhälle. Bra och individanpassad utbildning stärker elevernas framtidsstro och intresse för såväl den egna som hela samhällets utveckling. Svenska för invandrare, SFI, ska hålla hög kvalitet, vara yrkesorienterad och en väg till egen försörjning.

Fler jobb och ökat företagande

Boende i Järvaområdet ska ha goda möjligheter att försörja sig genom arbete både inom Järva och i andra områden. Genom ett bra utbud av affärslokaler och genom nära samverkan mellan arbetsförmedlare och företagare skapas kontinuerligt nya privata och offentliga arbetstillfällen för de boende i området. Att fler jobbar och får det bättre är bra för alla och ger upphov till nya företag och ytterligare arbetstillfällen. Basen för ett än mer livskraftigt Järva är en positiv jobbspiral och välmående företag.

Möjligheter och utmaningar

Som varje del av staden är Järvafältet ett område med både möjligheter och utmaningar.

Här finns en befolkning yngre än i staden i genomsnitt, och med en större andel med utländsk bakgrund. Mäniskor som ofta kommit från länder där egenföretagande och entreprenörskap står för en större del av utkomsten än i Sverige, men samtidigt människor i behov av språkundervisning och kompletterande utbildning och en väg in i det svenska samhället. Det handlar om att ge möjlighet till studier och arbete för att öka sysselsättning och egenförsörjning.

Över bebyggelsen runt Järvafältet reser sig Kista Science Tower, en symbol för växtkraften i Kista Science City. Ett koncept som utvecklats enligt den s k Kistavisionen sedan år 2000, där det tydligt betonas att Kistas växtkraft är en viktig tillgång också för stadsdelarna intill.

Vad gäller Järvas fysiska struktur är området ett barn av miljonprogrammet, på gott och ont: strikt funktions- och trafikseparering, starkt standardiserad och bitvis storskalig bebyggelse. Stadsbyggnadsprinciper som både ger hög trafiksäkerhet och avfolkade och otrygga baksidor. Här finns både arkitektonisk monoton och lekfull variation, både betong i övermått och direktkontakt med den fantas-

tiska Järvanaturen. Här finns brist på många bostadstyper, men samtidigt ett rationellt byggnadsbestånd med stora möjligheter till kreativa ombyggnader.

Här finns tekniska brister som dåligt inomhusklimat och hög energiförbrukning, men här finns på samma gång stora möjligheter att hitta nya lösningar som på lite sikt kan göra Järva till en spjutspets på miljöområdet, ett spännande pilotprojekt för långsiktigt hållbart stadsbyggande.

Kista torg

Tidigare satsningar

Miljonprogrammets problem kom att visa sig tidigt och områdena har varit föremål för åtgärder av mer eller mindre genomgripande slag – från små förändringar till stora grepp. Under de senaste årtiondena har flera olika riktade insatser avlöst varandra. Det har handlat om såväl statliga som kommunala initiativ.

Mycket positivt har också åstadkommit inom olika projekt. Men trots att stora resurser lagts ned har man inte uppnått den stabila och positiva samhällsutveckling i stort, som satsningarna syftat till. Ingen av de tidigare satsningarna har heller haft Järvalyftets unika bredd och långsiktighet.

Historik, årtal

1962	Staten beslutar exploatera Järvafältet
1964	Generalplan för södra Järva
1965	Riksdagen beslutar om miljonprogrammet
1965	Staden beslutar om Planstandard 65
1966	Staden köper marken av staten
1966-72	Tensta & Hjulsta byggs
1967	Första inflyttning
1968-71	Rinkeby byggs
1970	Generalplan för norra Järva
1972-77	Husby byggs
1973-77	Akalla byggs
1976-80	Kista byggs

Antal lägenheter, invånare och boendetäthet (2007-12-31)

Rinkeby	5.089 lgh	15.051 inv	2,9 inv/lgh
Tensta & Hjulsta	6.116 lgh	17.083 inv	2,8 inv/lgh
Akalla	4.110 lgh	8.153 inv	2,0 inv/lgh
Husby	4.833 lgh	11.551 inv	2,4 inv/lgh
Kista	5.270 lgh	10.477 inv	2,0 inv/lgh
Järva totalt	25.418 lgh (6% av Sthlm)	62.315 inv (8% av Sthlm)	2,4 inv/lgh
Staden totalt	428.250 lgh	795.163 inv	1,8 inv/lgh

Utländsk bakgrund (2007-12-31)

Järva totalt	78,2 %
Staden totalt	27,6 %

Omflyttning (2007)

Järva totalt	15,7 %
Staden totalt	7,1 %

Förvärvsarbetande (2006-12-31)

Järva totalt	52,4 %
Staden totalt	75,2 %

Ekonomiskt bistånd (2007)

Järva totalt	16,6 %
Staden totalt	4,6 %

Upplåtelseformer i flerbostadshus (2007-12-21)

	Allmännyttan	Övrig hyresrätt	Bostadsrätt
Järva totalt	42,4 %	22,2 %	35,4 %
Staden totalt	26,2 %	30,7 %	43,1 %

Bostäder efter storlek (2007-12-31)

	1 rok	2 rok	3 rok	4 rok och större
Järva totalt	18,8 %	22,6 %	38,4 %	20,2 %
Staden totalt	25,2 %	29,2 %	24,2 %	21,4 %

Behörighet till gymnasiet (2007)

Järva totalt	75,8 %
Staden totalt	88,9 %

Bra boende och mer varierad stadsmiljö

”Det är fint, påminner lite om Egyptens pyramider.”
Abdullah Alasadi,

Mitt i Kista 2008-04-08

Egyptens pyramider var ett av antikens sju underverk, det enda som överlevt in i vår tid. Sämre förebilder kan man ha när man bygger nytt. Målet med Vision Järva 2030 måste vara att varje nytt tillägg tillför området kvaliteter – arkitektoniska såväl som innehållsmässiga. Citatet ovan från en Järvabo handlar om förslaget till ny bebyggelse ovanpå nya E18 vid Rinkeby och visar vilken betydelse ett enskilt projekt kan få för bilden av framtidens Järva, både bland boende och besökare.

Akalla sett från Järva friområde

Loftgångshus i Hjulsta

Järvas arv från miljonprogrammet är en stark och tydlig struktur med för- och nackdelar. När området förnyas gäller det att förvalta och utveckla befintliga kvaliteter och samtidigt åtgärda dagens brister. En agenda för detta ur ett brett stadsbyggnadsperspektiv är en viktig del av denna vision. Längre fram beskrivs ett antal utvecklingsteman. För att låna devisen från Tensta Bo 06 handlar det om att arbeta med ”förortens utmaningar och miljonprogrammets möjligheter”.

Det handlar om att i enlighet med stadens Översiktplan 99 ”komplettera för lokala behov” för att framför allt nå ökad variation, och därmed ökad valfrihet för både dagens och morgondagens Järvabor.

Förbättra gamla stråk och skapa nya

Järvas struktur bygger i hög grad på uppdelning, exempelvis mellan stadsdelar och trafikslag. Att på sina håll koppla samman med nya vägar och stråk, både inom Järva och mot omgivande stadsdelar, även i grannkommuner, vore positivt. Förutom förbättrade kommunikationer kan det ge fler lokaler i nya lägen. Flera gatu- och parkmiljöer bör samtidigt rustas, liksom många gårdar och andra gemensamma platser. Järva är tätt bebyggt och befolkat, vilket i sig kräver hög kvalitet på de offentliga rummen.

Mer om detta längre fram i form av nio utvecklingsteman.

Fler hustyper

Att miljonprogrammet enbart skulle bestå av storskaliga flerfamiljshus är en vitt spridd tro, som även präglar bilden av Järva. Tensta och Rinkeby trappar dock successivt ned mot söder och består till stor del av två- och trevåningshus, i Akalla och Kista finns stora småhusområden. Detta hindrar dock inte att det på många håll skulle behövas ökad variation av hustyper, i synnerhet småhus av olika slag. Erfarenheterna från de nya radhusen i Tensta och Rinkeby är mycket positiva och bör få efterföljare, även om det krävs respekt för projektens svårigheter.

Nya radhus i Hjulsta

Fler lägenhetstyper

En mer träffande kritik mot miljonprogrammet gäller den ensidiga lägenhetssammansättningen, med gott om tre-rummare för dåtidens normalfamilj. Bland ursprungligen ca 3000 allmännyttiga lägenheterna i Tensta fanns endast tio femmor. Det finns ett stort behov av fler stora bostäder för stora hushåll, samtidigt som det är brist på smålägenheter för t ex ungdomar. Denna obalans går inte att rå på enbart med nybyggnation. Här visade bomässan Tensta Bo 06 att miljonprogrammets rationella byggteknik möjliggör nya planlösningar genom smart ombyggnad.

Fler upplåtelseformer

I t ex Husby och Rinkeby har kommunal hyresrätt från första början varit en helt dominerande upplåtelseform. Även här måste det till en ökad variation. Dels genom att vid nybyggnation sträva efter fler bostads- och äganderätter, men även genom att möjliggöra omvandling till bostadsrätt, där hyresgäster så önskar. Att öka antalet aktörer på Järvas hyresmarknad som nu sker är också en viktig väg mot ökad variation. Mångfald berikar även i detta avseende.

Gårdsmiljö i Kista

Komplettera varsamt

Järvastadsdelarna har brister som kan rättas till med om- och nybyggnation. Kompletteringar av dagens bebyggelse måste dock göras varsamt. Områdena hör redan till ytterstadens hårdast exploaterade. Rinkeby har med 115 invånare/ha lika hög befolkningstäthet som Kungsholmen, att jämföra med t ex 52 i Vällingby och 25 i Norra Ängby. Lediga friytor måste därför värderas noga. Fortfarande finns det dock gott om tomma parkeringar och överbliven mark intill gator och vägar etc, som kan användas bättre.

Rinkeby torg

Trygghet i vardagen

”Vi känner oss trygga här i Husby, för här känner vi varandra.”

Ungdomspanel i Husby 2008-05-16

Repliken ovan är en viktig utgångspunkt för trygghet i vardagen. Att möta folk man känner på vägen till skolan, jobbet, affären och tunnelbanan är ofta en grund för att känna trygghet och trivsel där man bor. I Järva, liksom i andra stadsdelar, är hemkänslan stark och att bibehålla och förstärka den är en viktig del i Järvalyftet. Att bygga stadsdelar med stark identitet är att bygga trygghet.

Trafikseparering i Tensta

Målet i Vision Järva 2030 måste vara att så många Järvabor som möjligt svarar som ungdomspanelen i Husby; vi känner oss trygga i våra stadsdelar, för här känner vi varandra. Men också för att här finns meningsfull fritid, ambitiös skötsel av såväl enskilda hus som hela stadsdelar och ett gott samarbete mellan polis och civilt samhälle. Liksom inom Järvalyftets övriga områden byggs helheten av flera delar.

Utgå från de boendes bild

Ökad trygghet måste bygga på Järvabornas egen bild av sin situation. Järvalyftets trygghetsarbete har därför startat

precis där. Under 2006 genomförde Svenska Bostäder en av de mest omfattande trygghetsundersökningar som gjorts i Stockholm; ”Trygghet i Järva”, grundad på en enkät till 3 200 boende i Akalla, Husby, Rinkeby, Tensta och Hjulsta. Enkäten nådde således ca hälften av Svenska Bostäders hyresgäster och hela 15% av det totala antalet hushåll.

Som exempel kan nämnas att ca 90% av de tillfrågade ser brottsligheten som ett problem i stadsdelarna. Mellan 45% och 65% anser att problemet är stort, trots att antalet anmälda brott är lägre än i staden som helhet. Det visar att trygghet handlar mycket om hur man upplever sin situation och sin stadsdel. Målet måste därför vara att minska både den faktiska brottsligheten och den upplevda otryggheten.

När man frågar mer i detalj om problemen pekar mellan hälften och två tredjedelar på nedskräpning, skadegörelse, inbrott och buskörning med moped. Men även våld eller hot om våld nämns av många. Att mycket handlar om det som ibland vårdslöst kallas vardagsbrottslighet gör det inte mindre angeläget att ta itu med. Det betyder mycket för Järvabornas bild av sin stadsdel, det som utgör grund för stadsdelarnas identitet.

Kista galleria

Bättre fastighetsskötsel

Många brott kan förebyggas med enkla åtgärder. I Husby inledde Svenska Bostäder 2007 en översyn av sina garage. Det har på ett år lett till att bilinbrott och bilstölder minskat med hela 74%. Konkreta åtgärder ger konkreta resultat.

På samma sätt jobbar man vidare kring Järva med åtgärder i lägenheter, trapphus och källare, inventering av otrygga miljöer, stöd till utsatta boende etc. Men också med ”förvaltning i toppklass” där ambitionen är att bli bättre på all den dagliga fastighetsskötsel som bidrar till helhetsbilden.

För att lyfta en stadsdel krävs dock att alla drar åt samma håll. I det nybildade Fastighetsägare i Järva möts allmännytta, privatvärdar och bostadsrättsföreningar kring detta

och andra gemensamma mål. ”Som fastighetsägare är vi en del av samhället och vill bidra till en positiv utveckling”, säger Thomas Dahl på Wallenstam.

Bättre stadsmiljö

Till trygghetskänslan bidrar också miljön i stort. När så stor del av husen står inför upprustning är det viktigt att också ta tag i helhetsmiljön; var bör belysningen bli bättre, vilka ödsliga platser och passager kan byggas bort, vad kan skapa större hemkänsla i stadsdelarna? Men det handlar också om att vårda och underhålla det man har med höga ambitioner för städning och skötsel.

Ny bebyggelse ska stärka stadsdelarnas identitet och bidra till självkänsla och stolthet bland de boende. Det bidrar till känslan av trygghet i området. ”De är coola. Fast något måste vara fel. Man brukar inte bygga så fina hus här”, sa Sara Hamid i Rinkeby om ett förslag till nya hus över nya E18. Men just så fina ska de nya husen vara – och de gamla när de rustats.

Att stärka hemkänslan är att stärka tryggheten. Det gör stadsdelarna attraktiva för dagens boende, men också för framtidens invånare. För den som funderar på att flytta till ett område är tryggheten en mycket viktig faktor.

Entré i Husby

Bättre samarbete

Fastighetsägare är inte de enda som måste samarbeta i trygghetsfrågor. Att polisen är en självklar samarbetspartner behöver knappast sägas, både för att finnas till hands när något hänt – och för att arbeta förebyggande ihop med bl a skolor och föreningar. Polisens lokala närvaro är viktig. En annan självklar part är SL. Kollektivtrafiken är en livsnerv i Järvastadsdelarna. Om den känns otrygg inskränks människors vardag.

Lika viktig för tryggheten är fritidsverksamheten; i skolor, i idrottshallar, på fritidsgårdar och i föreningslivet. Det är ofta här man bygger nätverk, inte minst bland barn och unga. Nätverk som bidrar till stabilitet och kontinuitet.

Stärkt utbildning och bra språk- undervisning

”Utbildning är ett integrationsredskap – det viktigaste vi har.”

Geronimo Unia, Rinkeby Utb.centrum 2008-05-20

Utbildning är central för såväl personlig som samhällelig utveckling och enligt många studier en av de viktigaste faktorerna för att nå ökad integration. Skolan är ett av stadens viktigaste ansvarsområden – inte minst kring Järva. Dessa stadsdelar har en yngre befolkning än staden i stort och eleverna är fler. Många har utländsk bakgrund och ett särskilt behov av att lära sig ännu ett modersmål. Det sista gäller även många vuxna. Språket är nyckeln till den svenska arbetsmarknaden – och därmed också till integration i det svenska samhället. En utveckling av svenska för invandrare, SFI, är angelägen och har påbörjats.

Att undervisa elever med olika bakgrund och varierande förkunskaper är alltid en utmaning. Staden satsar sedan länge extra resurser på skolorna i området och på många håll har Järvas skolor visat sig vara såväl föregångare med nya arbetssätt som mycket framgångsrika resultatmässigt. Samtidigt finns här stora utmaningar. Vision Järva 2030 har som mål att eleverna i området möter skolor av högsta

klass, som ser elevens behov och där elevernas resultat är minst lika bra som i staden i övrigt.

Bygg på de goda exemplen

Våren 2008 fick två lärare vid Ärvingskolan i Kista Kungl. Vetenskapsakademiens prestigefulla Ingvar Lindqvistpris ”för entusiasm, engagemang och utvecklingsarbete som har lett till att elevernas intresse för matematik, fysik, kemi och biologi har ökat”. För två år sedan gick samma pris till en lärare vid Rinkebyskolan och även elever har premierats i skilda sammanhang. Ett resultat av målmedveten profilering.

Kista torg

”Skolan har en stor betydelse för tryggheten i ett samhälle. Trivs barnen och presterar bra, bor föräldrarna kvar. Då blir skolan en stabiliserande faktor som minskar oro, missbruk och brottslighet.” Det säger Rinkebyskolans rektor Börje Ehrstrand och sammanfattar därmed skolornas betydelse kring Järva. Dels för att forma trygga, välutbildade elever – dels för att bygga trygga och stabila stadsdelar.

Förutom att stärka elevernas kompetens stärker profileringen skolornas ställning i dagens fria skolval. Av Järvas ca 10 000 grundskoleelever, går idag ca en tredjedel i skolor i andra områden, vilket är högre än i staden i stort. Av Rinkebyskolans elever har dock en fjärdedel aktivt valt just denna skola. Profileringen gör valfriheten mellan skolor meningsfull och visar att trender går att vända.

En annan utmaning är att lyfta de genomsnittliga studieresultaten – inte bara vissa ämnen. Idag har nio av tio Stockholmselever gymnasiebehörighet när de går ut grundskolan. I skolorna kring Järva ligger dock andelen runt 80%, med stora skillnader emellan skolorna.

Skolan inte bara studier

Med elever med olika bakgrund och med många från hem utan studieerfarenhet, och där även faktorer som trångboddhet etc försvårar studier, måste Järvas skolor ofta ta ett större helhetsansvar.

Här ska bjudas en god inre och yttre miljö, hjälp med läxläsning och en meningsfull fritid. En särskild utmaning ligger i att stödja flickors integration, där skolan ofta utgör enda länken ut i det svenska samhället. Här finns stora möjligheter till ökat samarbete med ideella organisationer och näringsliv. Ett exempel är Idrottslyftet, som syftar till ökad idrottsaktivitet bland ungdomar kring Järva i allmänhet och bland tjejer i synnerhet. Hundratals ungdomar har redan nåtts med olika aktiviteter.

Ungdomens hus, Rinkeby

Tensta gymnasium

Tensta gymnasium planerar att utveckla skolan till ett Community center, med en profilerad fritidsverksamhet.

Underlätta steget vidare

Skolan ska förbereda för såväl arbete som högre studier. Det är en särskild utmaning där många hem saknar studieerfarenhet och kontakt med arbetslivet. Information till både elever och föräldrar om vägar vidare underlättar valet. Samarbetet mellan KTH och skolor på Järva är ett gott exempel. Att området rymmer ett "eget" IT-universitet i Kista borde utnyttjas mer.

Ett spännande projekt är att göra Tensta gymnasium till värd för ett nytt basår för KTH Arkitektur. Förutom ömsidig utveckling i flera avseenden, skulle högskoleutbildning i vid mening få ett tydligt skyltfönster i området. Det skulle kunna stärka både KTH, Tensta gymnasium och Tensta som stadsdel.

En aktivitet inom Järvalyftet är Järva Karriärcenter, JKC. Det kan minska glappet mellan framför allt gymnasium och arbete och vidare studier. Bland aktiviteterna finns mentorprogram, företagsbesök, yrkesmässor etc. Fler insatser av liknande slag planeras.

De förstahandssökande till civilingenjörsutbildningarna har sedan 1998 minskat från drygt 12 000 till under 8000. Att vända denna trend är livsviktigt för Sverige som kunskapsnation. På få ställen är förutsättningarna för att öka intresset för högre teknisk utbildning bättre än just på Järva med Kista inom området.

Men Järvas och landets arbetsmarknad rymmer inte bara högteknologi. Många av Järvas invånare har sin bakgrund i länder med stark tradition av egen företagsamhet. Detta borde gå att bygga vidare på, både genom inslag i grundskola och gymnasium och genom ökat samarbete mellan skolorna och lokala småföretag.

Fler jobb och ökat företagande

”Vår verksamhet kan liknas vid showbusiness.”

Gunnar Mässing, VD Kista Galleria 2007

Kista Galleria har sedan invigningen vuxit till ytterstadens näst största köpcentrum med Sveriges nöjdaste kunder - en verklig samlingspunkt. ”Det växer så det knakar”, skriver Kista Science City AB och konstaterar att antalet IT-företag ökat med 27% sedan 2004.

Kista Science Tower är fullt och under de närmaste åren kompletteras silhuetten med både bostads- och hotelltorn

Kista galleria

i samma höjd. Kista har, som Stockholm i stort, dragit stor nytta av högkonjunkturen. Genom ett mer blandat näringsliv kan kommande svängningar hanteras bättre.

Just nu etableras helt nya verksamheter, som gör Järva mer mångfacetterat; vid det nya hotellet växer den nya Kistamässan fram, i gallerians utbyggnad blir det nya biblioteket/kulturhuset en av hörnstenarna och fler satsningar med kultur- och upplevelseprofil diskuteras. På södra Järva planeras en KTH-etablering i Tensta gymnasium, liksom kvalificerade kommunala jobb i Rinkeby centrum, efter den sammanslagna stadsdelsförvaltningen som flyttar till norra Järva.

Allt detta skapar i sin tur positiva effekter inom t ex servicenäringarna i området, vilket också behövs. Medan andelen förvärvsarbetande i staden som helhet ligger runt 75%, ligger den i Järva kring 50%. Här finns stor plats för förbättringar och betydande potential att lindra den arbetskraftsbrist som väntar.

Det handlar om att möjliggöra för människor som ofta gått lång tid utan jobb att komma tillbaka, människor som ofta saknar erfarenhet av svensk arbetsmarknad och där utbildning och språkkunskaper kanske brister. Kan denna klyfta överbryggas är vinsterna stora – både för den enskilde och för samhället.

Kista Science Tower

Jobbtorgen ny väg till arbete

Jobbtorgen, som startade kring nyår 2008, är stadens nya satsning för att samla många av arbetsmarknadens aktörer i ett gemensamt arbetssätt för att sänka trösklarna för arbetssökande med försörjningsstöd att komma i arbete. Organisationen finns över hela staden, med tre kontor kring Järva. Verksamheten har redan fått stor omfattning och börjat visa tydliga resultat.

En rad olika insatser erbjuds inom ramen för Jobbtorgen som exempelvis rådgivning, arbetsträning, praktik, kortare yrkeskurser samt matchning mot befintliga jobb inom både staden och näringslivet. För att genomföra sitt uppdrag på bästa sätt samarbetar Jobbtorget med bemanningsföretag, organisationer, stiftelser, föreningar samt arbetsförmedling och försäkringskassa.

Lokal upphandling och rekrytering

De många företagen kring Järva, offentliga såväl som privata, har stora behov av varor och tjänster. Om detta mer kunde tillgodoses av lokala leverantörer och lokal arbetskraft skulle många jobb tillkomma i området. Svenska Bostäder har drivit ett pilotprojekt bland arbetslösa hyresgäster 2007-2008 och erbjudit dem utbildning och arbete. Resultatet är att över 20 personer gått från arbetslöshet till

fast anställning, varav ett par som egna företagare. Nu planeras liknande projekt.

Ett annat exempel på lokal rekrytering avser IT-företagen. I framtiden hotar ingenjörskris, även i Kista. Det kan dagens unga på Järva bidra till att lindra.

Utveckla servicenärigen

Inget land kan leva enbart på högteknologi. Annat måste till, inte minst inom servicenärigen. Här finns stor potential inom vitt skilda områden. Vi vet alla hur svensk matkultur breddats och berikats under de senaste decennierna genom impulser från utländska kök. Varför syns inte mer av det i Järvastadsdelarna i ett rikare restaurangutbud, i nya saluhallar, i en kvalificerad livsmedelsutbildning?

Småföretagare i Akalla

Vi vet att de stora bilmärkesverkstäderna i Stockholm ofta utsätts för kritik för långa väntetider etc. Här borde finnas utrymme för ökad konkurrens från mindre aktörer i mindre lokaler, kring Järva och på annat håll. Kanske är det här, liksom vad gäller restaurangutbudet, brist på lämpliga lokaler? I så fall bör denna fråga uppmärksammas vid förestående ombyggnader runt om i stadsdelarna i området.

Kraven vi ställer på service är ofta mycket individuella och personliga. Rimligen skiljer sig önskemålen åt en hel del mellan människor med olika bakgrund, men även av andra anledningar. Här borde finnas utrymme för en större flora av specialisering och diversifiering.

Underlätta för ungdomar

Att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarkanden är en framtidsinvestering för lång tid framåt. Ett sätt är att erbjuda feriearbeten och praktik i ökad omfattning.

Vision Järva 2030

Remissutgåva
augusti 2008 **18**

En ny spelplan

Järvalyftet har en bred målbild, som omfattar allt från sociala frågor, utbildning och arbete till stads- och boendemiljö. Det sistnämnda handlar förstås främst om fysiska åtgärder, byggande av olika slag, men stadsplanering ska inte underskattas när det gäller att lägga en grund för övrig samhällsutveckling.

Av naturliga skäl är de fysiska förändringarna lättare att visa i bild än mycket av det som föreslås inom Järvalyftets övriga huvudområden. Den förnyade stadsstruktur som föreslås kan därför ses som en ram för visionen i sin helhet. Exempelvis påverkas tryggheten självklart av den fysiska miljön, men också av sociala åtgärder och av insatser i bostadsområden, på skolor och arbetsplatser.

Utvecklingen av de offentliga rummen, som torg, parker, gator och stråk, bygger grunden för stadens liv. I Järva ska nya och bättre möjligheter skapas för boende, arbete och fritid. Det omfattar ett större utbud och en större variation i stadsmiljön och en ökad trivsel och trygghet. Förnyelsen ska också bidra till att fler platser och lokaler för möten, utbildning och företagande etableras.

Stadsutveckling är en ständigt pågående process och stora förändringar har redan skett och sker löpande vad gäller Järvas fysiska miljö: Igelbäckens kulturresevat har inrättats på Järvafältet, i Tensta hölls en bomässa 2006, vägprojektet E18 Hjulsta-Kista är på väg att förverkligas och kring Kista byggs ett nytt gatunät för att nämna några exempel. Inom bostadsbeståndet breddas ägandet och ambitiösa aktiviteter inom Järvalyftets alla delar har påbörjats.

Många olika förslag, framtidsbilder och idékataloger har redan arbetats fram under de senaste åren av både staden och fastighetsägarna. Järvaborna har också haft många idéer genom åren. Där beskrivs var för sig många möjligheter till positiva förändringar, men ger totalt sett en fragmenterad bild. Behovet av en samlad bild är uppenbart och av stor betydelse för Järvalyftet som helhet.

Vision Järva 2030 är denna samlade bild och en övergripande spelplan för stadsutvecklingen. Den utgår från redan påbörjade och beslutade förändringar och pekar med dessa som avstamp ut nya mål och möjligheter.

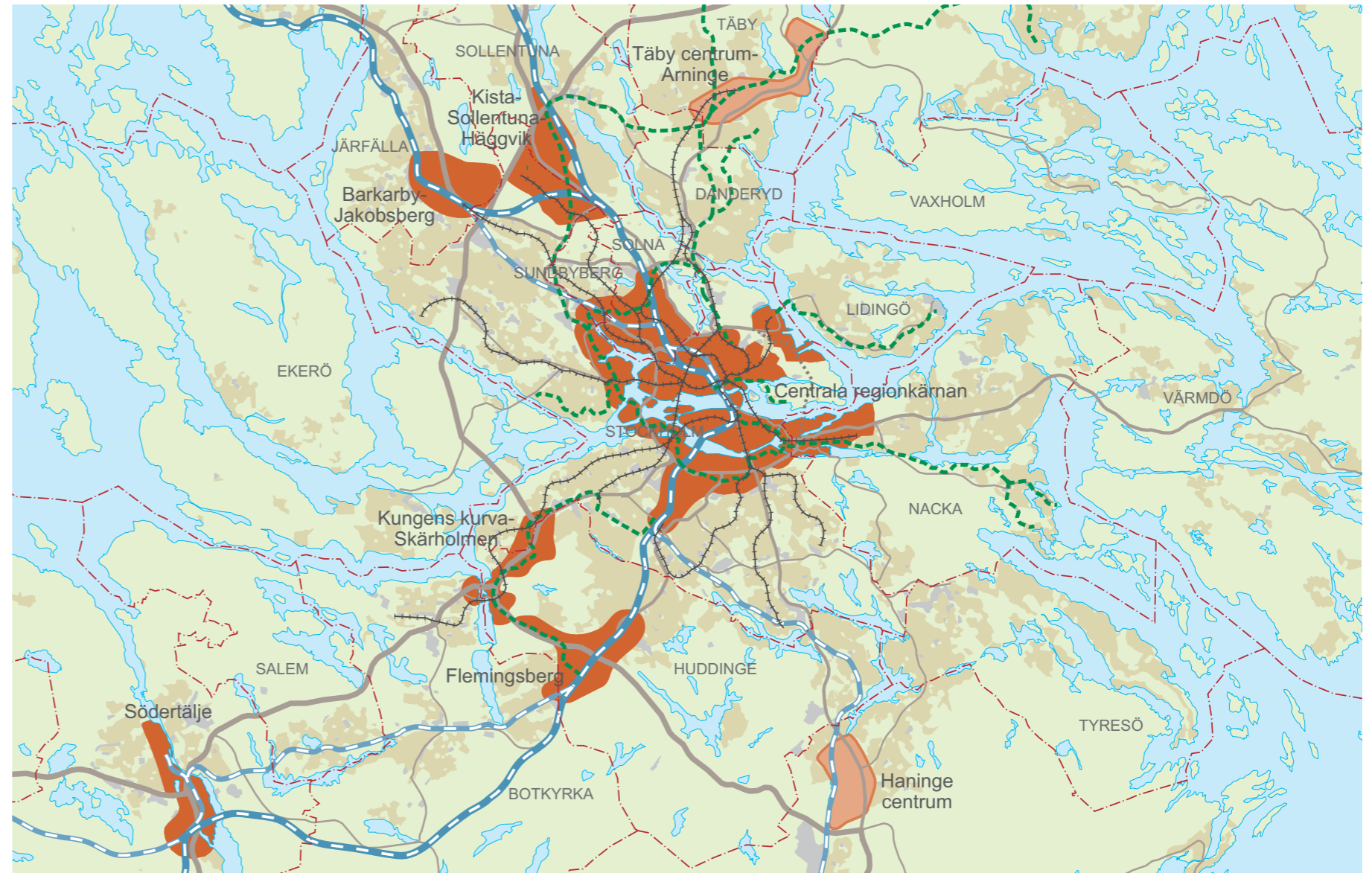
En regional kärna

Stockholms stad kan, som nämnts, växa från 795 000 idag till nära en miljon invånare år 2030. Under samma tid väntas Stockholms län växa från dagens knappt två miljoner invånare till runt tre.

Regionplanekontoret har i sin Regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS, dragit slutsatsen att Stockholm måste gå mot en flerkärning struktur, där regionens centrum avlastas och kompletteras med flera regionala kärnor. En av dessa är Kista med omland, där området kring Järva ingår. Av de utpekade kärnorna har sannolikt denna de bästa förutsättningarna att nå målet och bli ett reellt och rimligt komplett alternativ till utbudet i Stockholms innerstad. En utveckling som redan är på god väg.

Bostäder, arbetsplatser och infrastruktur

Bara inom Stockholms stad har över tusen nya lägenheter tillkommit kring Järva under det senaste decenniet och planering pågår för minst lika många till. I Stora Ursvik, i Sundbybergs kommun, pågår redan byggandet av en helt ny stadsdel med sammanlagt 4000 lägenheter. Det förs även diskussioner om att i framtiden bebygga delar av Kymlinge. Åt andra hållet har Järfälla kommun kommit

Kärnstruktur i "alternativ tät", RUFS 2010, Regionplanekontoret

Exempel på fördjupad översiktsplan Barkarbystaden, Järfälla kommun

långt i planeringen av den nya Barkarbystaden, som på sikt kan rymma 5000 lägenheter. I Sollentuna tillkommer ett tusental lägenheter i och kring centrum när detta förnyas och i Silverdal pågår redan utbyggnaden av en ny trädgårdsstad.

I flera av fallen planeras även för nya arbetsplatser. I Kista byggs såväl nya kontor som en ny mässhall med tillhörande hotell mm. Gallerian utvidgas med både bostäder och butiker, samt ett nytt bibliotek/kulturhus.

Samtidigt satsas på ny infrastruktur kring Järva. Kommunikationerna med bil och kollektivtrafik är redan goda och blir successivt allt bättre. Nya E18 Hjulsta-Kista börjar

byggas 2009 och planeringen för tvärbanegrener Alvik-Kista har inletts på allvar. Skisser finns på framtida förgreningar mot Barkarby och Sollentuna. I arbetet med Mäljarbanans nya sträckning från väster in mot Stockholms centrum är en dragning via Kista ett av alternativen som studeras. Oavsett detta pågår sedan länge diskussioner om Arlanda Express och fjärrtåg ska stanna i Helenelund.

Under hösten 2008 väntas de första besluten kring den nya Förbifart Stockholm som på sikt kan ge Järva ännu bättre koppling till regionen och resten av landet.

En komplett "stad i staden"

Med den potential Järvastadsdelarna har finns det möjlighet till en bred stadsutveckling inom många olika områden. Järva kan på ett för ytterstaden sällsynt sätt erbjuda ett komplett stadsliv och samtidigt fungera som en del i en sammanhängande storstad, med den mångsidighet och upplevelserikedom som stadens samlade vision strävar efter. Här finns utrymme för olika bostadstyper, för arbetsplatser av olika slag, men också för idrott, kultur, nöjen och andra upplevelser – inte minst genom närheten till naturen.

Till innovationsrikedom och växtkraft bidrar naturligtvis Kistas världsledande IT-företag, men också den stora småföretagarpotentialen inom framför allt tjänstesektorn.

Förbifart Stockholm, illustrationsplan, Vägverket

Summan blir större än de enskilda delarna, ett faktum som även är utgångspunkten för det samarbete över kommungränserna som växt sig allt starkare kring Järva under senare tid. Allt fler dokument tas idag fram, som visar Järva i ett större perspektiv, där all utveckling som pågår kring Järva i Stockholm, Solna, Sundbyberg, Sollentuna och Järfälla bildar en gemensam helhet.

”Stadsdirektörskartan”, visar planering över kommungränserna

Redan idag bor ca 60 000 personer i Stockholms Järva-stadsdelar, lika många som i en medelstor svensk stad. Vidgar man perspektivet till grannkommunernas angränsande delar ökar siffran till 100 000 och bilden av en ”stad i staden” blir än mer tydlig. Här finns lika många restauranger och fler biografier än i det jämnstora Lund. IT-universitetet i Kista har än så länge färre studenter än Lund, men så har Lund också 300 års försprång. Här är närmare till både Stockholms innerstad och Arlanda än från Lund till Köpenhamn och Kastrup. Utan jämförelser i övrigt visar detta att Järva kan erbjuda det som alltid präglat en stad – ett utbud och en blandning som ger grogrund för utveckling.

Spelplanen

Vision Järva 2030 utgör en spelplan där redan genomförda och hittills planerade förändringar tillsammans med nya förslag beskrivs i en helhet. Den blir en spelplan för både stora och små utvecklingsfrågor, inom en tydlig övergripande struktur, men med stora möjligheter till varierade lösningar i olika delar och på olika platser.

Visionen måste vara hållbar över tiden och därför är spelplanen öppen för att nya idéer kan tillkomma och andra kan utgå inom Järvalyftets olika områden. Men även om matchen – förslagen – böljar fram och tillbaka bör spelplanens hörnstolpar stå fast.

Exempel på närliggande stadsutvecklingsprojekt, Vasakronan

Tre delar

Järvastadsdelarna ses ofta som en enhet, lika och med starka inbördes kopplingar. Men i vissa avseenden kan det vara mer konstruktivt att fokusera på skillnaderna och uppmärksamma vad som istället förenar med omgivningen i övrigt.

Järvafältets friområde skiljer naturligen Norra Järva från Södra Järva. Det gör att kopplingarna till stadsdelarna runt omkring blir mer uppenbara. Det gäller både fysiska kopplingar och relationer som berör identitet och tillhörighet.

I visionen fokuseras därför på möjligheterna att Akalla-Husby-Kista kan närma sig E4 och länkas tydligare till Sol-lentuna. Med en framtida bebyggelse i Kymlinge kan Kista dessutom vända sig söderut och bryta Kymlingelänkens barriärverkan.

Hjulsta-Tensta-Rinkeby kan på sin sida om Järvafältet närma sig Lunda/Spånga och även över nya E18 mot den nya stadsdelen Stora Ursvik i Sundbyberg.

Tre tydliga delar framträder:

- Norra Järva - Akalla, Husby och Kista
- Järva friområde
- Södra Järva - Hjulsta, Tensta och Rinkeby

Tre delar; Norra Järva, Södra Järva och Järva friområde

Nio utvecklingsteman

Situationen i Järvas stadsdelar är komplex och mycket varierande. Det är därför varken möjligt eller önskvärt att försöka peka ut några få, entydiga, åtgärder som utgångspunkter för planeringen. Snarare är det en palett av teman som kan tillämpas i olika utsträckning inom olika delar av området – giltiga över lång tid.

Ingen enskild förändring kan göra hela jobbet och det finns inte någon given hierarki mellan utvecklingsteman. De presenteras därför utan inbördes rangordning och i det fortsatta visions- och utvecklingsarbetet får man efter hand värdera, konkretisera och prioritera mellan dem.

Längre fram visas flera exempel på olika tillämpningar.

Nio utvecklingsteman för Järva

- **Aktivera Järva friområde och stärk kopplingen till stadsdelarna**
- **Bygg nytt i strategiska lägen**
- **Länka samman stadsdelar**
- **Koppla ihop gatunätet - där det gör nytta**
- **Utveckla de centrala stråken**
- **Respektera och utveckla värden i befintlig bebyggelse**
- **Bryt trafiksepareringen - där det gör nytta**
- **Gör gångvägnätet tydligare**
- **Använd ny bebyggelse för att stärka stadsdelarnas identitet**

